

Претраживање Интернета и процена садржаја

Када пронађеш информацију на Интернету онда провери:

- Ко је власник сајта са информацијом?
- Ко је то објавио?
- Да ли се може веровати извору?
- Да ли је негде објављена иста информација?
- Када је текст написан?

Онај ко уме да разликује праву и битну информацију и такву информацију може да креира, тај човек је **медијски писмен**.

За ефикасну претрагу:

1. Одреди и користи кључне речи;
2. Ако тражиш исти редослед речи, стави их под заједничким наводницима (нпр. “rum torta”)
3. За избацивање неке речи из претраге, користи знак минус без размака (нпр. “rum torta” -recept)
4. За претрагу на тачно одређеном сајту користи двотачку без размака (нпр. "rum torta":www.recepti.com)

Или све ово из менија за претрагу (код Google: **Подешавања – Напредна претрага**). Могу се користити и избори за датум објављивања, државу порекла, језик и др. (и из менија **Алатке**).

Лиценце и ауторска права

У петом разреду упознали смо се са ауторским правима. Да би се превазишла ограничења Copyright-ом (сва права задржана), формиране су разне лиценце (дозволе). Creative Commons је најпознатија међународна непрофитна организација која је објавила више лиценци како би омогућила да се дела легално (у оквиру закона) користе и деле. Тиме је допринела повећању креативног стварања.

Зависно од одабране лиценце, аутор задржава само нека (или се одриче свих) права над својим делом. Лиценце:

- 1) Ауторство (CC BY) - Ова лиценца дозвољава прослеђивање, прераду, као и комерцијално коришћење дела уз навођење имена аутора. Ово је најфлексибилнија лиценца.
- 2) Ауторство-делити под истим условима (CC BY-SA) - Ова лиценца дозвољава све што и претходна, али ако се дело преради мора бити лиценцирано под истим условима као оригинал.
- 3) Ауторство-без прерада (CC BY-ND) - Ова лиценца дозвољава готово све што и прва, али не дозвољава прерађивање оригинала.
- 4) Ауторство-некомерцијално (CC BY-NC) - Ова лиценца дозвољава готово све што и прва, али не дозвољава комерцијално коришћење дела.

И наравно, комбинације: (CC BY-NC-SA), (CC BY-NC -ND) ...

Доделу лиценце обављамо на сајту creativecommons.org/choose

Претраживање ауторских дела са CC лиценцом:

- На сајту search.creativecommons.org
- На сајту creativecommons.org.rs
- Google – *Podšavanja – Napredna pretraga* у делу *Napredna pretraga*
- *Youtube – Filtriraj* - у делу *Karakteristike - Creative Commons*

Непримерен електронски садржај

Врсте:

- Трафикинг
- Крађа
- Блуд
- Сугестија (самоповређивање, дијета, самоубиство...)
- Слање вируса и других злонамерних програма
- Вршњачко електронско насиље

Вршњачко електронско насиље

- Подстицање групне мржње, напади на приватност, узнемиравање, праћење, вређање, несавестан приступ штетним садржајима и ширење насилних и увредљивих коментара.
- Слање окрутних, злобних, некад и претећих порука, порнографских садржаја, као и креирање интернет страница које садрже приче, цртеже, слике и шале на рачун вршњака.
- Постављање фотографија вршњака на галеријама сајтова, уз захтев посетиоцима да их процењују по одређеним карактеристикама, односно да гласају за особу која је најружнија, најнепопуларнија или најдебља у школи.
- Објављивање приватних података и неистина.
- Лажно представљање као друго дете и/или обављање непримерених активности у његово име.

Како избећи и реаговати на непримерени садржај

- Лозинку не дај никоме.
- Не шаљи злонамерну поруку. Пре клика на “Пошаљи” запитай се како би се ти осећао да се ради о теби.
- Не снимај другог без његове дозволе.
- Не наводи личне податке и податке твоје породице.
- Не објављуј своје фотографије. Програми за фотомонтажу су моћни.
- Не одговарај на злонамерну поруку, фотографију или видео. Покажи одраслом у кога имаш поверење.
- Пази на on-line пријатељства, избегавај их, или не дај податке и фотографије о себи и твојима, и не уговарај сусрете без већег броја твојих другова или одраслог.
- Не примај поклоне и награде.
- Не бриши злонамерне поруке и слике јер ће полиција лакше пронаћи особу која ти прети.
- Нема тајни пред родитељима о непримереном електронском садржају.
- Знај да ниси ти крив/крива ако постанеш жртва електронског злостављања.
- Запамти, не ради оно што не би желео/желела да се и теби деси.